

NÁRODNÍ KONVENT

Vztahy EU s indopacifickou oblastí z pohledu ČR

Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuze kulatého stolu Národního konventu o EU
konaného dne 29. dubna 2022

Doporučení vypracovaly Dr. Tereza Novotná a Alexandra Visnerová

Úvod do problematiky

U příležitosti vydání *Strategie EU pro spolupráci v oblasti Indo-Pacifiku* v září 2021 nastínil Vysoký představitel Josep Borrell posun „gravitačního těžiště světa... směrem k Indo-Pacifiku, a to jak v oblasti geo-ekonomické, tak geopolitické.“ Vysoký představitel Borrell hovořil o možných oblastech spolupráce s indo-pacifickými partnery. Z geopolitického hlediska je však Indo-Pacifik i regionem s narůstajícím politickým a bezpečnostním napětím, které je úzce spojeno se zvyšující se ekonomickou i politickou vahou Čínské lidové republiky resp. Číny a geopolitickou soutěží se Spojenými státy. V důsledku ruské invaze na Ukrajině navíc zůstává otázkou, jak se nejen Čína, ale i další země Indo-Pacifiku k této ruské agresi postaví, a to včetně dodržování sankcí vůči Ruské federaci. Všemi těmito aspekty se zabýval kulatý stůl Národního konventu o EU konaný dne 29. dubna 2022.

Z historického pohledu se **debata o Indo-Pacifiku začala v Evropě vést** z podnětu francouzského prezidenta Macrona, který v roce 2018 nechal jako první vypracovat indopacifickou strategii, a to zčásti proto, že Francie je jediný členský stát EU rezidentní v regionu. Po Francii následovalo Německo a Nizozemí, které publikovaly své strategie během roku 2020. Oba státy jako země závislé na exportu pokládají Indo-Pacifik spíše za důležitou zónu zejména z hlediska námořních obchodních cest. Evropská unie jako celek nejprve přijala závěry Rady EU v dubnu 2021, kterými požádala o předložení evropské indopacifické strategie. Ta byla prezentována v září 2021 předsedkyní Komise von der Leyenovou a Vysokým představitelem Borrellem. Strategie EU předkládá sérii principů spolupráce s regionem s cílem vybudovat stabilní a bezpečné prostředí v Indo-Pacifiku a vyjmenovává sedm hlavních evropských priorit: udržitelná a inkluzivní prosperita, ekologická transformace, správa oceánů, digitální správa a partnerství, konektivita, bezpečnost a obrana a lidská bezpečnost (vč. boje proti pandemiím). Svou indopacifickou strategii letos vydaly i USA, jejím cílem je postavit se rostoucí moci Číny.

I přes vzrůstající politické napětí je území Indo-Pacifiku především **oblastí mnoha příležitostí**. V roce 2019 obchod se zbožím mezi EU a Indo-Pacifikem dosáhl 1.5 trilionu eur resp. 70 % světového obrátu v obchodu se zbožím a službami, zároveň EU zůstává jedním z nejdůležitějších zdrojů zahraničních investic i rozvojové spolupráce.

Indo-pacifický region je i **jednou z priorit pro nadcházející české předsednictví Rady EU**. Téma Indo-Pacifiku je pro ČR dobrým námětem, neboť jde o oblast, která posune budoucnost evropských vztahů s nejdynamičtěji se rozvíjejícím regionem světa, o nějž mají přímý zájem i Spojené státy. Indo-Pacifik zároveň umožní ČR ukázat, že i země, která nemá bezprostřední geografický vztah s tímto územím, je schopna přinést nové nápady i uplatnit předchozí zkušenosti a dobré bilaterální vztahy s regionálními státy a přenést je na evropskou úroveň. Indo-Pacifik též poskytuje ČR příležitost úzce spolupracovat v rámci předsednického tria s Francií a popř. i dalšími zeměmi, které mají o Indo-Pacifik výrazný zájem, ať už jde o Německo, Nizozemí či předsednické Švédsko, a vytvořit tak i jiné koalice a spojení na evropské úrovni, než je jen V4, což může být do budoucna vhodnou alternativou i pro jiná témata.

Rámec kulatého stolu

V pátek 29. dubna 2022 se konal kulatý stůl Národního konventu o EU na téma Vztahy EU s indopacifickou oblastí z pohledu ČR. Jednání organizoval Úřad vlády ve spolupráci s Institutem pro evropskou politiku EUROPEUM. Debaty se zúčastnili zástupci státní správy, zejména Ministerstva zahraničních věcí, sociálních partnerů, neziskových organizací a akademické sféry.

Diskuze se soustředila na tři základní otázky:

1. Jak se nový geopolitický kontext v důsledku války na Ukrajině projeví v indopacifické oblasti, včetně vztahů s Čínou, a jak by měla EU reagovat?

V roce 2019 charakterizovaly evropské instituce Čínu současně jako partnera EU, ekonomického soupeře i systémového rivala. Od této doby se však bilaterální vztahy zhoršily (viz zmražení evropsko-čínské investiční dohody a vzájemné uvalení sankcí nebo ekonomický tlak na Litvu). Ve stejném období dochází ke zvýšení vojenských aktivit v jihočínském moři, ale i k omezování práv a svobod obyvatel Hongkongu a Sin-ťiang. V důsledku války na Ukrajině navíc dochází k novému přeskupení sil na základě sdílených hodnot, kdy nejen Čína, ale např. i Indie a některé země ASEANu trvají na své "neutralitě" a ruskou agresi neodsuzují ani nepodporují mezinárodní sankce. Jaký dopad mohou mít tyto změny na geopolitické uspořádání a vztahy EU k Indo-Pacifiku? Jak by měla EU zareagovat, pokud by se bezpečnostní situace v rámci regionu vyostřila, a to zejména v okolí Tchaj-wanu? Jak by mohla ČR přispět k modulaci evropské strategie vůči Číně? Do jaké míry je možné v rámci evropské strategie vyvažovat čínský vliv v regionu náležitým posílením vztahů EU s Indií?

2. S kterými dalšími partnery by měla EU spolupracovat a na které by se měla přednostně zaměřit ČR v rámci svého předsednictví Rady EU?

Území Indo-Pacifiku je i oblastí mnoha příležitostí pro užší spolupráci. V kontextu českého předsednictví Rady EU je plánována řada akcí s partnery z regionu jak v Praze, tak v partnerských zemích. Během předsednictví se navíc v prosinci 2022 uskuteční výroční summit EU-ASEAN. Proto je zřejmé, že některé země musí být prioritizovány. ČR zároveň udržuje velmi dobré vztahy s Jižní Koreou, Japonskem nebo Indií, Kambodža patří mezi projektové země české rozvojové pomoci. Během českého předsednictví Rady EU by pravděpodobně mohlo dojít k uzavření jednání o obchodní dohodě mezi EU a Novým Zélandem. V poslední řadě je ČR jedním z několika států s diplomatickým zastoupením v KLR. Na kterou z těchto zemí, popř. skupinu států, by měla ČR strategicky zacílit? Jak může ČR přispět k rozvoji spolupráce EU s ASEANem i dalšími partnery v Indo-Pacifiku?

3. Na které sektory v rámci evropské indo-pacifické strategie by se měla EU nejvíce zaměřit a které by měla ČR preferovat v rámci předsednictví Rady?

Evropská indo-pacifická strategie identifikuje řadu sektorů, kde by EU mohla hlouběji spolupracovat se svými indo-pacifickými partnery: od udržitelného rozvoje a boje proti současné i budoucím pandemiím přes zahraniční obchod a konektivitu (vč. návazné Global Gateway strategie) až po spolupráci v oblasti digitalizace a kybernetické bezpečnosti. Na které z těchto sektorů by se měla EU zaměřit? Které z těchto oblastí by měla ČR preferovat v rámci předsednictví Rady EU resp. ve shodě s dalšími státy předsednického tria?

Podkladem pro diskuzi v rámci kulatého stolu byl diskuzní materiál, který vypracovaly **Tereza Novotná** a **Alexandra Visnerová** z Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM a tři diskuzní stanoviska. První stanovisko vypracoval velvyslanec **Libor Sečka**, zvláštní zmocněnec pro

indopacifickou oblast, druhé stanovisko poskytl **Richard Hlavatý** z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR a třetí stanovisko představil **Jiří Hansl** z Hospodářské komory ČR.

Úvodní slovo pronesl náměstek pro řízení sekce pro evropské záležitosti Úřadu vlády ČR, **Štěpán Černý**, který zejména upozornil na to, že vzhledem k probíhajícímu válečnému konfliktu na Ukrajině a přístupu třetích zemí (jako např. Čína) se bude Evropská unie v budoucnosti zaměřovat na volný obchod s těmi partnery, s kterými sdílí své hodnoty, ať už jde o lidská práva nebo ochranu přírody. Proto budeme též posilovat vazby s těmi partnery, s kterými tyto hodnoty sdílíme, a i přes rodící se multipolární svět budeme klást důraz na efektivní multilateralismus. Na tyto aspekty se soustředí i nadcházející české předsednictví Rady EU v druhé polovině roku 2022.

Podkladový materiál i jednotlivé otázky pro diskusi Národního konventu představila jejich spoluautorka, **Tereza Novotná**, výzkumná spolupracovnice Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM. V prezentaci zdůraznila tři oblasti, a to geopolitický kontext zejména ve vztahu k rostoucímu napětí a moci Číny a válce na Ukrajině, budoucí spolupráci s dalšími indopacifickými partnery a sektorovou část, tedy sektory, na které by se měla EU zaměřit během českého předsednictví. V rámci geopolitického kontextu je podle Novotné klíčová válka na Ukrajině a jak se k ní státy Indo-Pacifiku postaví. Na jedné straně jde jak o Čínu, která se snaží hrát dvojí hru na obě strany, tak další státy Indo-Pacifiku, jako např. Indii, která obhájí svoji „neutralitu“, ale i další země (např. ASEANu), které ruskou agresí odsuzují pouze rétoricky, ale nikoli podporou mezinárodních sankcí. Zároveň očekávají evropskou pomoc v rámci svých konfliktů s Čínou. EU vidí Čínu jako vyjednávacího partnera i systemického rivala, nicméně upozorňuje, že je v zájmu EU, a tedy i ČR, ale i Číny, urovnat ekonomické vztahy, a to i vzhledem k obchodní dohodě mezi Washingtonem a Pekingem. Novotná též nastínila základní obrysy americké indopacifické strategie. Na rozdíl od ostatních dokumentů, vč. evropské strategie, vnímají USA ve své indopacifické strategii narůstající roli Číny jako hlavní výzvu. Posilování vztahů v Indopacifiku je z pohledu USA vytvářením protiváhy v regionu vůči Číně a za tímto účelem vytvářejí USA i nová spojenectví v Indo-Pacifiku, jako je tzv. AUKUS nebo Quad.

V kontextu budoucí spolupráce by měla EU vytvářet nová partnerství, zejména s ASEANem, Japonskem, Jižní Koreou či Novým Zélandem. Nadcházející české předsednictví Rady EU poskytuje mnoho příležitostí a je na ČR, jak této možnosti využije. V rámci sektorové části by se měl klást důraz na konektivitu, energetickou bezpečnost, volný obchod a oblast zdraví (v kontextu pandemie).

První stanovisko vypracované **Liborem Sečkou**, zvláštním zmocněncem pro indopacifickou oblast, nejprve rozdělilo členské státy EU podle toho, zda následují ve svém přístupu k Indo-Pacifiku francouzský, německý či holandský přístup (kam spadá i ČR) nebo zda v podstatě příliš velký zájem o region nemají. Přístupy všech zemí nicméně vzhledem ke geopolitickým důsledkům války na Ukrajině v poslední době konvergují. Dalším cílem stanoviska bylo nastínit program ČR během předsednictví Rady EU – zejména *Prague High Level Dialogue on the Indo-Pacific*, který je plánovaný Ministerstvem zahraničních věcí na červen 2022, a má přinést výměnu podnětů a zkušeností s 60 hosty nejen z Evropy, regionu, ale i z Británie a USA. Vzhledem k roli Ruska a Číny, tj. aktérů, kteří revidují mezinárodní pořádek, se důraz bude klást na bezpečnost, i když pro ČR je trvalou prioritou volný obchod. Velvyslanec Sečka též vyzdvihl další aktivity v rámci českého předsednictví, vč. 6-7 konkrétních projektů v oblasti kybernetické bezpečnosti, vesmírného programu, ochrany přírody a námořního práva. Čtyři z těchto akcí se uskuteční v Indo-Pacifiku a dvě v Praze.

Richard Hlavatý z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR přiblížil již existující aktivity MPO v regionu a plány do budoucna. ČR má v Indo-Pacifiku staleté obchodní vazby, na kterých

můžeme stavět. Na druhou polovinu roku se chystají projekty ekonomické diplomacie v Thajsku, Indonésii, Jižní Koreji a Kambodži. České firmy mají v regionu již dobré jméno, zejména v oblasti leteckého průmyslu, geologie a těžby nerostných surovin. S některými státy (např. Vietnam, Indonésie) existují i smíšené komise, čeští zástupci jsou úspěšní na mezinárodních veletrzích v regionu. V rámci českého předsednictví Rady EU bude MPO podporovat důraz na surovinovou bezpečnost a obnovitelné zdroje, což jsou oblasti, které dobře zapadají i do evropské indopacifické strategie. Podobně má ČR silnou pozici i v informačních technologiích (ICT), které jsou napojeny na další odvětví, jako je kybernetická bezpečnost. MPO proto dlouhodobě oceňuje důraz na konektivní partnerství (např. s Japonskem, Indií).

Jiří Hansl z Hospodářské komory ČR ve svém vstupu upozornil, že v důsledku pandemie Covidu19 se ne všechny dodavatelské řetězce obnovily a podnikatele teď navíc zasáhly důsledky války na Ukrajině, vč. rostoucích cen. Je proto nutné budovat strategickou autonomii EU, ale nikoli na úkor vyšších nákladů či případného protekcionismu. Hansl vyzdvihl roli Indie jako alternativy k Číně a podobně i vztahy s ASEANem, resp. jednotlivými státy (např. Thajsko, Vietnam, Malajsie, Singapur), kde máme kvalitní diplomatické zastoupení i dobré ekonomické vztahy. Hospodářská komora tedy spíše podporuje orientovat se na méně zemí v rámci českého předsednictví Rady EU. Hansl zdůraznil nutnost větší koordinace na úrovni EU a zaměření na konektivitu, hlavně v otázkách energetiky (ropa, zemní plyn), důraz na kybernetickou bezpečnost a na zelenou a digitální tranzici. Podle Hansla potřebují české firmy tři věci: informace, relevantní kontakty s partnery a financování.

Během následující diskuze bylo zmíněno mnoho podnětů, jakým směrem by se měla ČR vydat, aby své předsednictví v kontextu indopacifického regionu využila co nejefektivněji. Podle velvyslance v Bangkoku, **Marka Libřického**, je centralita ASEANu důležitým prvkem budování nových partnerství s indopacifickým regionem. Podstatným aspektem musí být snaha regionálním partnerům naslouchat, co oni od nás potřebují a poté hledat společná řešení tak, abychom vysvětlili, proč EU je ta správná alternativa. Je možné též spolupracovat i s menšími státy, které jsou často na okraji zájmu, ale mají výrazný potenciál, ale nakonec převáží jazýček vah naším směrem. Bývalý premiér **Vladimír Špidla** poukázal na důležitost potravinové bezpečnosti a soběstačnosti a na zelenou tranzici. Podle Špidly je v zájmu ČR, ale i celého světa, aby se ekonomika „nezregionalizovala“. EU je nástrojem pro ČR, ale i Francii, jehož prostřednictvím můžeme mít v Indo-Pacifiku strategický vliv. **Lukáš Martin** ze Svazu průmyslu a dopravy ČR podpořil myšlenku diverzifikace českého exportu. Z jeho pohledu je oblast ASEANu extrémně důležitá, zejména jako protiváha k čínskému trhu a české firmy mají co nabídnout v oblasti environmentálních technologií či alternativní energetiky (výstavba čističek apod.) Velvyslanec v Canberře **Tomáš Dub** zdůraznil, že by se ČR v rámci svého předsednictví měla zasadit o zlepšení vztahů mezi Austrálií a EU v důsledku francouzsko-australské roztržky kvůli dohodě AUKUS, vč. jednání o smlouvě o volném obchodu. V závěru **velvyslanec Sečka** zdůraznil cíl Česka být aktivním hráčem v indopacifickém regionu a snahu pochopit, co region potřebuje a schopnost na to patřičně zareagovat. Důležitou je i úzká spolupráce k Indo-Pacifiku v rámci prezidentského tria, zejména s Francií.

Navrhovaná doporučení

Předkladatelé jednotlivých stanovisek i další diskutující se shodli na politice vůči Indo-Pacifiku jako jednom z nejdůležitějších témat tohoto roku na evropské úrovni, ale i v rámci českého předsednictví v Radě EU. Z ekonomického hlediska by měl pro ČR být cílem důraz na pokročení či dokončení jednání o smlouvách o volném obchodu (např. s Novým Zélandem, Austrálií), ale i dohodách o strategickém partnerství a spolupráci na nižší úrovni jako např. v rámci smíšených bilaterálních komisí. Všichni účastníci se též shodli na důrazu na spolupráci s ASEANem jako celkem i s jednotlivými státy ASEANu, které mohou vytvářet jak politickou, tak ekonomickou protiváhu vůči roli Číny. Podobně je vnímána i spolupráce s dalšími klíčovými partnery v regionu (např. Indie, Japonsko, Jižní Korea). Jedním z hlavních pilířů českého předsednictví k Indo-Pacifiku bude *Prague High-Level Dialogue*, který by mohl vést k prohloubení spolupráce v rámci EU s předsednickou Francií, popř. dalšími like-minded partnery, a přispět k formulaci klíčových vodítek pro další spolupráci s regionem jako takovým.

Z prezentovaných stanovisek a následné diskuze vplynuly následující doporučení Národního konventu o EU.

Doporučení Národního konventu o EU:

1. Česká republika by měla v rámci svého nadcházejícího předsednictví Rady EU v oblasti Indo-Pacifiku **podporovat volný obchod**, a to jak snahu pokročit či dokončit jednání o smlouvách o volném obchodu, tak podporovat ekonomickou diplomacii a spolupráci na „nižší“ úrovni (např. bilaterální smíšené komise), a tím přispět k diverzifikaci zdrojů a větší strategické autonomii EU. ČR by se v tomto směru zároveň měla **soustředit na zacílený okruh prioritních zemí**.
2. Česká republika by měla v rámci svého nadcházejícího předsednictví Rady EU podporovat centralitu ASEANu, resp. **podporovat strategickou práci s těmi zeměmi**, ve kterých EU, resp. ČR, disponuje historickými vazbami a know-how, a na základě dialogu jim nabídnout smysluplnou spolupráci (např. prostřednictvím dohod o strategickém partnerství, poskytujících právní základ pro rozvoj vztahů v řadě sektorů), spíše než tyto partnery stavět před nutnost geostrategické volby (např. vymezením se vůči Číně).
3. V otázce **vztahů EU s Čínou** by si měla Česká republika **stanovit realistické cíle**, zároveň by se měla soustředit na upevňování strategických vztahů s dalšími klíčovými partnery (např. Indie, ASEAN, Austrálie, Japonsko, Korea) s cílem posílení geopolitické rovnováhy regionu.
4. Česká republika by měla využít svého předsednictví Rady EU též k **prohloubení vztahů v rámci předsednického tria** (zejména s Francií), popř. dalšími partnery. V tomto směru by měla naplno využít „Prague High-Level Dialogue on the Indo-Pacific“ plánovaný během posledního měsíce francouzského předsednictví, a to k formulaci klíčových principů a východisek pro další práci s partnery v regionu a implementaci strategie EU.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny. Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuze.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskuzní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách www.narodnikonvent.cz
Twitteru [@KonventEU](https://twitter.com/KonventEU) a instagramovém profilu [@narodnikonvent](https://www.instagram.com/narodnikonvent).